

κ
Το περιοδικόν μας 15/8/1900

Τ' ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

53

Τ' ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

Ο σοφός περιηγητής Λάνσδελλ περιγράφει στ' αγγλικό περιοδικό «Ταξίδι» τὸ Ἅγιο Ὄρος, κι ἀπ' αὐτὴ τὴν περιγραφή διαλέγουμε τὰ-κόλουθα :

«Τὰ μέρη ποῦ ἀκόμα δὲν τᾶγγιξε ὁ νεώτερος ὁ πολιτισμὸς καταντοῦν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα πῶς σπάνια, ὡς καὶ στὴν Ἀσία. Ὅσο γιὰ τὴν Εὐρώπη, ἐνὶ μόνῳ τέτοιο μέρος γνωρίζω, κι αὐτὸ εἶναι ὁ Ἅθως. Γεμάτα ἐκεῖ ἀκόμα μεσαιωνικοὺς Καλογέρους τὰ Μοναστήρια, τὰ Κοινόβια καὶ τ' Ἀναχωρητήρια. Γεμάτες οἱ ἀποθήκες καὶ τὰ κατώγια καρπὸ καὶ κρασί καὶ λάδι. Τὸνὲ μυρίζεις ἐκεῖ ἀκόμα τὸ Μεσαιῶνα μ' ὅλα τοῦ τὰ συστήματα.

Τ' Ἅγιο Ὄρος βρίσκεται στὴ βορεινότερη ἀπὸ τίς τρεῖς γλῶσσες ποῦ κρεμίνονται μέσα στὸ Αἰγαῖο ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Ἐχει αὐτὴ ἡ Χερσόνησο μᾶκρος ὡς 40 μίλια καὶ φάρδος μέσος ὅρος τέσσερα μίλια. Τὴν ἐνώνει μὲ τὴ στεριά λαιμὸς χαμηλὸς κ' ἴσιος, μὰ ὅσο κατεβαίνει ὑψώνεται, πρῶτα ὡς 300 πόδια· πῶς μεσημβρινὰ καταντάει ἀπλωταριὰ 600 πόδια τοῦ ὕψους, σύδεντρη ἡ πιώτερη. Κατὰ τὸ μέρος αὐτὸ ἡ γλῶσσα στενεύει ὡς ὀυὸ μίλια, μὰ δὲ βαστάει πολὺ αὐτὸ τὸ στένωμα, μόνον γλήγορα ξαναοίγει καὶ γίνεται πάλι τέσσερα μίλια, στὸ μέρος ἴσα ἴσα ποῦ μεγαλώνει καὶ τὸ ὕψος καὶ γίνεται 1200 ὡς 1700 πόδια. Ἄλλα τέσσερα μίλια παρακάτω, καὶ βρίσκουμε τίς Καριές, καὶ ὅω τὸ ὕψος ἀνεβαίνει 2200 πόδια, καὶ τόσο μένει ἴσα με νᾶρθουμε στ' Ἅγιο Ὄρος, ποῦ σηκώνει τὸ περήφανο μέτωπό του στὴν ἄκρη ἄκρη. Ὀλομόναχος κῶνος ἀσβεστόπετρα, 6350 πόδια τοῦ ὕψους, καὶ τὸνὲ λούζει ἡ θάλασσα ἀπὸ τρεῖς μεριές, τρίςβαθη κοντὰ στοὺς γυρεμνοὺς τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, ἀφοῦ μ' ἐξήντα ὄργιες σκοινὶ δὲ βρέθηκε ὁ πάτος.

Ἡ κακοθαλασσὰ τῶν μερῶν ἐκείνων εἶτανε γνωστὴ κι ἀπὸ τοῦ Δαρείου τὸν καιρὸ, τότες δηλαδὴ ποῦ ξολοθρεύτηκε ὁ στόλος τοῦ Πέρση γυρίζοντας τὸν κόβο, καὶ γιὰ νὰποφύγη ὁ Ξέρξης τὴν ἴδια τύχη ἀποφάσισε νὰνοίξη κανάλι ἀποπάνω, κατὰ τὸ λαιμὸ, ποῦ ὡς τὰ σήμερὰ φαίνονται τὰ σημάδια τοῦ σὰν κατεβίνας ἀπὸ τὴ στεριά. Ἀπὸ τὴ στεριά ὅμως ὁ ταξιδιώτης κάμνει καλὰ νὰ μὴν κατεβαίνη, εἰδεμὴ μπορεῖ νὰνταμῶση κἀτι «κυρλοὺς» ποῦ σεριανίζουν ἐκεῖ παρές παρές, καὶ σὰ νὰ μὴν τοὺς σῶνουνε τὰ ρολόγια καὶ τὰ πουγγιὰ ποῦ μαζεῦσουν, κορατοῦν καὶ τὸν ἴδιο τὸν ταξιδιώτη καὶ στέλνουν ἕνα του ἀφτί στοὺς δικούς του μὲ μήνυμα ποῦ καὶ πῶς νὰ σταλθῇ ἡ ξαγορά.

Αὐτὰ τὰ καλὰ τὰ ἔχει ἡ Τούρκικη ἡ Κυβέρνηση. Τὸ δικό μου ταξίδι ἔγινε ἀπὸ τὴ θάλασσα. Βρῆκα στὴν Κωνσταντινούπολη βαπόρι γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη ποῦ σκόπευε νὰ πιάσῃ στ' Ἅγιο Ὄρος, πῆρα συστατικὸ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, καὶ μ' ἕνα ὀραγοῦμένο ὀνομαζόμενον Γιώργη Σκληράκη μπήκαμε μιὰ βραδινὴ τοῦ Σταυροῦ στὴν «Κρήτη» καὶ τὰ βήξαμε κατὰ τὴ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ.

Τὴν ἀποταχνὴν βρεθήκαμε στὰ Δαρδανέλλια, ἀποκεῖθε βγήκαμε στὸ

πέλαγο, καὶ τὸ βράδυ βράδυ ἀράζαμε στὸν Κόρφο τῆς Δάφνης, ἀπὸ τὸ δυτικὸ μέρος τοῦ Ἁθου. Τριακόσια περίπου μίλια ταξίδι.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῆ ἢ στεριὰ εἶνε ὄλο βουνὰ καὶ βράχοι, μὲ φάγγια ἐδῶ καὶ κεῖ, σημαδεμένα μὲ μονοπάτια καὶ μὲ νεροσυρμὲς ἀνάμεσα στὰ σύμπυκνα δέντρα. Κι ἀπάνω στὰ βουνὰ βλέπεις σκόρπια Μοναστήρια, Κοινόβια, Ἀναχωρητήρια καὶ Ἐνοκλήσια. Ὑπάρχουν κ' Ἐρημητήρια μέσα στὶς σπηλιές.

Σὰ γυρίση ὁ ταξιδιώτης τὰ κρωτήρι τ' Ἁγ. Γιώργη καὶ περνᾷ ἀπὸ τὴ νοτιοδυτικὴ ἀκρογιαλιά, εἶνε μὰ τὴν ἀλήθεια μιὰ χαρὰ ἢ θεὰ. Δεξιά του ἔχει τὸ ἱερὸ βουνὸ μ' ἐκκλησοῦλα στὴν κορφὴ του, ποῦ μὲ κόπους καὶ βάσανα τὴ σκαρφιλώνουν οἱ Καλογέροι μιὰ φορὰ τὸ χρόνο νὰ πᾶνε νὰ προσκυνήσουνε. Ἀριστερὰ τοῦ βουνοῦ, κι ἀνάμεσα σὲ μεγαλόπρεπα ὑψώματα στέκεται τὸ βαρυθέμελο καὶ καστρωτὸ Βουλγάρικο Μοναστήρι τοῦ Ἀπόστολου Παύλου. Κατόπι, πηγαίνοντας ὄλο ἀριστερὰ, εἶνε τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγ. Διονύση, τριγυρισμένο μὲ σκαλωτὰ περιβόλια, κ' ἔπειτα τοῦ Ἁγ. Γρηγόρη. Ἀκόμα παρακεῖθε, ἀπάνω σὲ κορφοβούνη ποῦ λὲς κι ἀδύνατο ἄνθρωπος νὰ τάνεβῃ, στέκεται τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀπόστολου Πέτρου. Ὑστερα ἔρχεται τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἐεροποτάμου, καὶ τέλος τὸ θεόρατο ρούσσικο Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα.

Τὰ θεωρούσαμε κι αὐτὰ κι ἄλλα Μοναστήρια, καὶ τὰ χαιρούμαστε ἀπὸ τὴ θάλασσα μὲ τὸ χρυσὸ βασίλειμα. Ἐφῆγγε ἀκόμα σὰν πατήσαμε χῶμα στὸν κόρφο τῆς Δάφνης. Μῆφερε ὁ Γιώργος μου σ' ἓνα σπίτι κοντὰ στὸ γιὰλὸ, καὶ κεῖ κοιμηθήκαμε. Μεγάλες ἀρχοντιές δὲν εἶχε αὐτὸ τὸ σπίτι. Εἶτανε μαζί μας κ' ἓνας Ἡγούμενος. Γύριζε ἀπὸ τὰ ξένα, καὶ τονὲ γνωρίζαμε ἀπὸ τὸ βαπόρι. Ταξίδευε μὲ τὸ Διάκο του, καὶ μᾶς εἶπαν πῶς εἶταν πλούσιος. Γι' αὐτὸ δὲ κ' ἔβγαζε κάθε λίγο στὸ τραπέζι τῆς καμπίνας του φτηνοκάμωτο κουτὶ μὲ κοινὰ καφκιά τοῦ τσαϊοῦ, ποῦ τὰ εἶχε ἀγορασμένα στὴν Εὐρώπη, καὶ κάμποσο τὰ καμάρωνε.

Τὸν ξαναντάμωτα τὸν Ἡγούμενό μας τὴν ἀποταχυνὴ ἐκεῖ ποῦ πήγαμε νὰ νιφτοῦμε. Τοῦχυσε νερὸ ὁ Διάκος, ἔρριξε ἓνα δυὸ χουφτιές στὸ πρόσωπό του, καὶ τέλειωσε! Τοῦφεραν ὕστερα μουλάρι καλοθρεμμένο καὶ καλοστολισμένο, καὶ σὰν τὸν εἶδα καθάλλα, θέλοντας καὶ μὴ συλλογίστηκα τὸ μακαρίτη Σαγκοπάντζα.

Κατὰ τίς ἑπτὰ ὥρες ξεκινήσαμε κ' ἐμεῖς, μὲ μουλάρια ὅμως ὄχι τόσο ἀρχοντικά, νὰ πᾶμε στὶς Καριές, νὰ ποῦμε στὴν Πρωτεύουσα. Ἁγκάθια καὶ πέτρες γεμάτα τὰ ζαβωτὰ μονοπάτια, μὰ οἱ πρασινάδες, τὰ δέντρα, τὸ φῶς κι ὁ ἴσκιος ποῦ παίζανε ἀνάμεσα στὶς χαράδρες καὶ στὶς βουνοπλαγιές, τὸ πέλαγο ἀπὸ μακριὰ, μᾶς ἔκαμναν καὶ ξεχνούσαν τοὺς κόπους τοῦ ταξιδιοῦ.

Πρῶτο πρῶτο περάσαμε κ' εἶδαμε ἀποκάτω μας τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἐεροποτάμου, μεγάλη τετράγωνη περιοχὴ μὲ τὴν ἐκκλησιὰ στὴ μέση. Λέγουνε, μὰ δίχως καὶ καμιά ἀπόδειξη, πῶς πρωτοχτίστηκε αὐτὸ τὸ Μοναστήρι στὴν ἀρχὴ τοῦ πέμπτου αἰῶνα. Ὑπάρχουν ὅμως ἔγγραφα ποῦ ἀποδείχνουν πῶς ἢ χτίστηκε ἢ μεταχτίστηκε ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Λεκαπηνὸ στὰ 920. Ἐχει 120 καλογέρους, καὶ τοιμάζει καθεμέρα φαεῖ

για 150, μαζί με τους Ἐρημίτες τριγύρω.

Στὴν ἀρχὴ ἀπορεῖ ἄνθρωπος πῶς γίνεται τέτοια εἰρηνικὰ κατοικήματα καθὼς ὁ Ξεροπόταμος κι ἄλλα, νὰ εἶναι χτισμένα σὰν κάστρα. Αὐτὴ ἡ ἀπορία μᾶς φέρνει στὴν ἱστορία τῶν τόπων ἐκείνων. Ἄν καὶ δὲν καλοξέρουμε πότε πρωτοῦρθε ὁ Χριστιανισμὸς ἐδῶ πέρα, γνωρίζουμε ὅμως πῶς κατὰ τὸν ἔννατο αἰῶνα τ' Ἅγιο Ὄρος εἶταν πασίγνωστο στὴν Ἄνατολὴ, καὶ πῶς τὸ δέκατον αἰῶνα βγήκαν Αὐτοκρατορικὰ διατάγματα ποῦ ἀναφέρουν κάμποσα Ἁγιορίτικα Μοναστήρια, λ. γ. Λαύρα, Ξεροπόταμο, Φιλοθέα, Βατοπέδι κ.τ.λ.

Σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὴν Κοινότητα τῆς Λαύρας τὴν κυβερνοῦσε ὁ Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, ποῦ με τὴ βοήθεια τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ τοῦ διαδόχου του Τσιμισκῆ σύστησε σ' ὅλη τὴ Χερσόνησο τοὺς λεγόμενους νόμους τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Καθάρισε τὰ Μοναστήρια, ἔφερε μεγαλύτερη πειθαρχία, καὶ θεμέλιωσε τὴν Καλογερίτικη Δημοκρατία ποῦ βλέπουμε σήμερα.

Σιγα σιγὰ ξεφύτρωσαν κι ἄλλες θρησκευτικὲς Κοινότητες, καθὼς π. γ. ἡ Σερβικὴ στὸ Χιλιαντάρι. Ὡς κι' ὁ πάπας Ἰννοκέντιος ὁ Τρίτος ἔχτισε Μοναστήρι σιμὰ στὴ Λαύρα, μὰ αὐτὸ δὲν πολυβάσταξε.

Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ξέπεφτε, κ' ἡ δύναμη τῶν Ἁγιοριτῶν πλήθαινε καὶ πήγαινε στὴν Κωνσταντινούπολη. Σὰν παρουσιάστηκαν τέλος οἱ Μωαμεθανοὶ στὰ τειχίσματα τῆς Πρωτεύουσας, καὶ κατόπι πήραν καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, ἔκαμαν οἱ Ἁγιορίτες ἀναφορὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ σεβαστῆ τὰ παλιὰ τους προνόμια, καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ κυβερνοῦνται μονάχοι τους. Τοὺς ἄκουσε ὁ Σουλτάνος, κι αὐτὸ μᾶς ζηγᾶει τὴ σημερινὴ ἀνεξαρτησία τους. Μόνο ποῦ πλερώνουν ἓνα χρονιάτικο ὄσιμο τῆς Τουρκίας. Εἶναι ἀλήθεια πῶς σὰν πρωτοσυστήθηκε ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα, ἔπαθαν κάμποσα οἱ Ἁγιορίτες ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐξαιτίας τῆ συμπάθεια ποῦ δεῖξανε στοὺς ὀμόπιστους τους. Κατόπι ὅμως τραβήχτηκαν οἱ Τούρκοι, κ' ἔμεινε τ' Ἅγιο Ὄρος ἀπείραχτο. Ὁ κόσμος κι ἂ χαλνοῦσε τριγύρω, ἐδῶ πέρα βασιλευε εἰρήνη, ὄχι ὅμως πάντα καὶ δίχως ζημιές, καθὼς π. γ. στὰ 1830, ὅταν ἔχασε ἡ Λαύρα τὰ Μωραϊτικὰ γημάτά της, κς ἄλλα τριάντα χρόνια κατόπι, ὅταν ὁ Κούζας με μιὰ κοντυλιὰ ἔβαλε στὸ χέρι τὰ Μολδοβλάχικα γημάτά τους.

Νᾶρθουμε ὅμως στὴν ἀπορία. Γιατί νὰ εἶναι σὰν κάστρα χτισμένα τὰ Μοναστήρια. Χτίστηκαν ἔτσι γιὰ νὰ διαφεντεύονται ἀπὸ τὴν πειρατεία ποῦ πλάκωνε κάθε λίγο ἀπὸ τὴ Μεσόγειο. Μόλις στὰ 1820 τοὺς ἔβγαλαν τὰ κανόνια, καὶ τοὺς ἀφήκανε μονάχα μιὰ σαρανταριά Χριστιανικοὺς στρατιῶτες γιὰ νὰ τοὺς φυλάγουν τὰ κρογιάλια.

Ἦσαν ἀπὸ τέσσερις ὥρες ἔρρομο ἐρχοῦμαστε ἀπὸ τὴ Δάφνη στὴς Καριές, ὀνομασμένες ἴσως ἔτσι ἀπὸ τὴς ἀμέτρητες καρυδιές ποῦ ἔχει ὁ τόπος. Ἡ μικρὴ αὐτὴ πόλη βρίσκεται στὰ μισὰ τοῦ βουνοῦ, μέσα σὲ ἀνοιχτὴ κοιλάδα ποῦ βλέπει κατὰ τὴ θάλασσα λίγο βορεινά. Πανώρια θέα, με τὴ Σαμοθράκη πυργόστεκη στὴν ἄκρη, ἄκρη. Ὀλοτρόγυρα τοῦ Μοναστηριοῦ, πλήθος πορτοκαλιές, ροδακινιές καὶ λιόδεντρα. Οἱ βουνοκορφές κατασκίεπαστες ἀπὸ πεῦκα ποῦ χύνουνε βάλσαμο μυρουδιά, κι

ἀναμεσά τους σκόρπιες βαλανιδιές, καρυδιές, κι ἀρίφνητα χαμόδεντρα καὶ λούλουδα.

*Ἦρθαμε στὶς Καριές ἴσια ἴσια ὅ,τι μαζεύουνταν οἱ ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τᾶλλα Μοναστήρια νὰ κάμουνε Σύνοδο, κ' ἔτσι εἶδαμε καὶ μιὰ ἀπὸ τὶ παλαιϊκώτερες Βουλές τοῦ κόσμου. Καθένα ἀπὸ τὰ 20 μεγάλα Μοναστήρια διαλέγει κι ἀπόναν ἀντιπρόσωπο. Ἐξὸν ὅμως ἀπὸ τοὺς εἰκοσι αὐτοὺς Συνοδικοὺς ἔχουν καὶ τέσσερις Προεστοὺς μὲ τὸν Ἀρχηγό τους. Διαλεγμένοι αὐτοὶ ὡς εἶδος Κυβερνητικῆ Ἐπιτροπῆ ἀπὸ τέσσερα διαφορετικὰ Μοναστήρια κάθε χρόνο, κ' ἔτσι σὲ πέντε χρόνια μέσα στέλνει προεστὸ κάθε Μοναστήρι. Ὅσο γιὰ τὸν Ἀρχηγό, αὐτὸς ἐκλέγεται ἀπὸ πέντε Μοναστήρια κάθε χρόνο, κι ὀνομάζεται Πρῶτος.

Μαζεύεται ἡ Σύνοδο μιὰ φορά τῆ βδομάδα, καὶ σὰ συζητηθοῦν οἱ δουλειές τῆς Δημοκρατίας, κανονίζεται τὸ ποσὸ ποῦ θὰ πλερώνη τὸ κάθε Μοναστήρι γιὰ τὸ μικρὸ τους στρατὸ, γιὰ τοὺς ὁρόμους, καὶ γιὰ τὸ φόρο τους στὴν Κυβέρνηση.

Σὰν μπήκαμε στὴ Συνοδικὴ αἴθουσα μᾶς καλωσορίσανε μὲ μεγάλη εὐγένεια καὶ μᾶς κάθισαν ἀπάνω σὲ δαμασκί μιντέρι. Εἶχε τρία τέτοια μιντέρια τριγύρω, κ' ἐκεῖ ἀπάνω κάθουνταν οἱ Πατέρες διπλοπόδι. Μᾶς φέρανε γλυκὸ καὶ καφέ, ἔπειτα τοὺς παρουσιάσαμε τὸ πατριαρχικὸ μαυσστατικό. Μᾶς ἔδινε αὐτὸ τὸ συστατικὸ τὴν ἄδεια νὰ πᾶμε σ' ὅποιο Μοναστήρι θέλαμε.

2

Σὰ βγήκαμε ἀπὸ τὴ Σύνοδο πήγαμε στὸ Πρωτάτο, δηλ. στὴν πρώτη Ἐκκλησιά. Παμπάλαιος ναὸς χτισμένος, μᾶς εἶπαν, ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ κι ὀνομασμένος «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου». Μᾶς ἔδειξαν ἐκεῖ κόνισμα τῆς Παναγιᾶς ζωγραφισμένο, λέγουν, τὸ δέκατο αἶώνα, ὠραῖο ἀσημένιο θυμιατὸ διακόσω χρόνων καὶ γοθικὰ φτιασμένο, ἀσημένιο δυσκοπότερο γιὰ νὰ φέρνουν τὴ Μετάληψη στοὺς ἀρρώστους, παλαιϊκὸ σταυρὸ καταστόλιστο μ' ἀσκάλιστα πετράδια, ἄλλο σταυρὸ σκεπασμένο μὲ ρουμπίνι καὶ μὲ σμαράγδι, καὶ μερικὰ δυσκολοέβρετα νομίσματα.

Κάθε Μοναστήρι ἔχει κι ἀπόνα σπίτι στὶς Καριές γιὰ τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ σὰν ἔρχεται στὴ Σύνοδο, καὶ γιὰ ὅσους νέους Καλογέρους σπουδάζουν στὸ Σκολειὸ τῆς Πρωτεύουσας. Ἐχουν οἱ Καριές καὶ «παζάρι», μόνον ποῦ οἱ πουλητάδες εἶνε κι αὐτοὶ Καλογέροι.

*Ἄν καὶ δὲ μᾶς λέει ἡ ἱστορία ἂν ὁ Ἀθωνίτης ὁ Ἀθανάσιος σὰν «καθάριζε» τὰ Μοναστήρια ἔλαβε καὶ μέτρα γιὰ τὴν ἠθικὴ τῶν Καλογέρων, ἢ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἀπὸ τὰ 1046 γυναῖκα δὲν εἶχε ἄδεια νὰ πατήσῃ στὴ Χαλκιδική, ὡς μῆτε θηλυκὸ ζῶο. Ἄλλοτε εἶταν ἀπαγορευμένα καὶ τὰ γόρια. Κ' ἔτσι μῆτε ἀγελάδης μούγγρισμα δὲν ἀκούς στ' Ἅγιο Ὅρος, μῆτε προβατίνας βέλασμα, μῆτε ὄρνιθας κακνάρισμα, κι ἂν βρισκονται αὐγά, εἶναι φερμένα ἀπέξω. Ὅσο ἀπὸ γάλα, μῆτε σταλαματιά.

Ἀκούσαμε περίεργη ἱστορία γιὰ μιὰ γυναῖκα ποῦ ντύθηκε μιὰ φορά ἀντρίκια καὶ κατόρθωσε νὰ ταξιδέψῃ τὴ μισὴ τὴ Χερσόνησο, μὰ τὴ νοιώσανε, λέει, οἱ Καλογέροι καὶ τὴν ἔδιωξαν ἄρον ἄρον ἀπὸ τὴν ἄλλη

μεριά, κ' ὕστερα καθάρισαν τὸ χῶμα ἀσβεστῶνοντας τὰ πατήματά της!

Εἶπε κάποιος Γάλλος πῶς καὶ τὰ πουλιά φαίνεται σὰ νὰ ξέρουν τὸν ἀγιορίτικο αὐτὸ νόμο, ἐπειδὴ μήτε σπουργίτη δὲ βρῆκε. Ἐγὼ ὅμως θυμουῦμαι, τότες ποῦ γεματίσαμε στὴ ρίζα ἑνὸς πλατάνου, κ' ἡ βρύση πλάγι, ποῦ κατέβηκε ἕνας πυρρούλας καὶ μάζεψε τὰ ψίχουλά μας ἅμα σηκωθήκαμε νὰ ξεκινήσουμε βορεινὰ, κατὰ τὸ μεγάλο Μοναστήρι Βατοπέδι.

Θεῖο πρᾶμα ἐκεῖνο τὸ ταξίδι. Ἀπὸ βράχια καὶ γκρεμοὶ ποῦ εἴτανε στὴ δυτικὴ πλευρὰ, τῶρα εἴχμαε πιὸ ἴσια γῆς καταστάλιση, μὲ δέντρα κ' ἀπὸ τὰ πρὶν πιὸ μεγαλῆτερα κ' ὁμορφώτερα. Πηγαινάμενος στὶς Κεκοιές εἶχα παρατηρήσει τριῶ λογιῶ βελανιδιές, διάφορα εἶδη μέλεγο, λιόδεντρα, μηλιές καὶ ροδακινιές. Κατεβαίνοντας τῶρα κατὰ τὸ Βατοπέδι περάσαμε δάσια ἀλάκερα καστανιές καὶ πεῦκα, φορτωμένα τὰ κλωνιά τους ἀγιοκλήμα. Ἡ γῆς πάλε κατασκεπάστη ἀπὸ ρεῖκια καὶ σπάρτα. Ἀφίνω τὰμπέλια καὶ τὰ περιβόλια ποῦ περάσαμε, γεμάτα κυπαρίσσια, πυξάρια, δάφνες, κουμαριές καὶ πλήθος χαμόδεντρα ποῦ στὰ βορεινὰ μας μέρη δὲν τὰ βλέπουμε στὸ ξάστερο, παρὰ μέσα στὶς σέρρες. Μέσα ἀπὸ τέτοιους παράδεισους περνώντας ἤρθαμε τέλος πάντων τὸ βράδυ βράδυ στὴ νοτιανατολικὴ γωνιά τοῦ Βατοπεδίου.

Μοναδικὴ ἡ τοποθεσία τοῦ Βατοπεδίου, ἀπ' ὅπου κ' ἂν πλησιάσης, στεριά ἢ θάλασσα. Εἶναι τὸ μεγαλῆτερο Μοναστήρι ὕστερ' ἀπὸ τὴ Λαύρα, καὶ λέγουν πῶς καὶ τὸ πλουσιώτερο. Στέκεται ἀψηλά. Ὁ κατήφορος ποῦ τὸ χωρίζει ἀπὸ τὴ θάλασσα, κατάφυτος κ' αὐτὸς λεμονοπορτοκαλιές καὶ λιόδεντρα. Ἀπὸ τὴν ἀποπίσω μεριά ἔχουμε ἀμπέλια καὶ περιβόλια, καὶ στὰ μακριὰ βλέπουμε δασωμένα βουνά. Στρέμματα καὶ στρέμματα ὀμπροστά μας σκεπασμένα μὲ χτίρια, μὲ τρούλλους, μὲ πύργους μ' ἐκκλησιές καὶ μὲ σπίτια. Μὰ κ' ἔξω ἀπὸ τὰ τειγίσματα σκορπισμένα ὄω καὶ κεῖ σπίτια καθὼς καὶ ζωκλήσια καὶ μαγαζιά, καὶ τέλος ἡ σάλα κάτω στὸ μικρὸ τὸ λιμάνι.

Σανὲ μπαίναμε ἀπὸ τίς μεγάλες καὶ χοντρές σιδερόπορτες τοῦ Μοναστηρίου, ἔλεγεσ καὶ μπαίναμε σὲ μεσαιωνικὸ κάστρο. Μᾶς δώσανε καλές κ' ἀερικὲς κάμαρες, μὲ λαμπρὴ θεὰ ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Ὁνομάστηκε Βατοπέδι, λέει μιὰ παράδοση κάμποσο ἀνόητη, ἐπειδὴ ὅταν ὁ Αὐτοκράτορας ὁ Θεοδόσιος διάβαινε μὲ τὸ στόλο του ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα, κ' ἔπεσε ὄξω τὸ καράβι ποῦ εἴτανε μέσα ὁ γιός του ὁ Ἀρκάδιος, πῆγε ἡ Παναγιὰ καὶ γλύτωσε τὸ Βασιλόπουλο καὶ τὸ κατάθεσε κάτω ἀπὸ βᾶτο, κ' ἤρθε κατόπι ὁ Θεοδόσιος καὶ τὸ βρῆκε. Κι ἀπὸ κεῖ ἔχτισε τάχα αὐτὸ τὸ Μοναστήρι καὶ τὸνόμασε «Βατοπαῒδιον»! Μιὰ καὶ καλοξετάσης ὅμως τὸ μέρος, δὲ δυσκολεύεσαι νὰ νοιώσης πῶς πρέπει νὰ γράφεται «Βατοπέδιον».

Υπάρχουν καὶ μερικοὶ ποῦ πιστεύουν πῶς χτίστηκε τὸ Μοναστήρι αὐτὸ ἀπὸ τὸ Μεγάλο Κωνσταντῖνο, καὶ ζολοθρεύτηκε κατόπι ἀπὸ τὸν Ἰουλιανό. Ἐκεῖνο ποῦ καλοξέρομε εἶναι πῶς πολλοὶ Αὐτοκράτοροι τὸ περιποιήθηκαν αὐτὸ τὸ Μοναστήρι, καὶ μάλιστα ὁ Ἰωάννης Κατακουζηνός, ποῦ ἀπέθανε κ' ἐκεῖ σὰν καλογέρεψε.

Κατὰ τὸν ἔννατο αἰῶνα κυρίεψαν τὸ Βατοπέδι οἱ Σαρακηνοί, τὸκαψαν, ἄρπαξαν τὸ βίος του, κ' ἔσπασαν τὰ Μωσαϊκά. Ὡς τὰ σήμερα φαίνονται τὰ σημάδια ἐκείνης τῆς ρήμαξης. Κατὰ τὰ 1300 ὅμως ὁ Πατριάρχης Ἀθανάσιος ἔβαλε δυὸ πλούσιους Ἀδριανουπολίτες καὶ τὸ ξανάχτισαν. Καλογέρεψαν κ' οἱ δύο τους κατόπι, καὶ θαφθήκανε στὸ νάρθηκα τῆς Ἐκκλησιᾶς.

Τῆς ἐκκλησιᾶς αὐτῆς ἡ ἡλικία εἶναι ὡς ἔννια αἰῶνες. Περίφημα τὰ ψηφιδωτά τῆς στὸ νάρθηκα. Μὰ καὶ παρέξω οἱ πύλες εἶναι στολισμένες με ζωγραφιές, ποῦ ἄλλη παρασταίνει τὸν Ἀντίχριστο μαζί με δυὸ Δαιμόνους, ἄλλη τὴ Στερνὴ Κρίση, καὶ καθεξῆς. Οἱ μέσα θύρες πάλε, φορτωμένες φιλισί καὶ μαργαριτάρι. Καὶ σὰν μπῆς στὸν καθαυτὸ τὸ Ναὸ, ἄλλο δὲ θεωρεῖς παρὰ ζωγραφιές ὀλοτρόγυρα, καὶ μάρμαρο κάτω. Λαμπρὸς πολυέλαιος κρεμιέται ἀπὸ τὴ μέση τοῦ θόλου. Ἀκκουμπάει αὐτὸς ὁ θόλος σὲ τέσσερεις πορφυρίτικες κολῶνες, δῶρο τῆς Πουλχηρίας, μᾶς εἶπαν οἱ Καλογέροι. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Πουλχηρία ἀπέθανε στὰ 453 κ' οἱ Ἐκκλησιολόγοι μᾶς σημείωσαν τὸ χτίσιμο αὐτῆς τῆς Ἐκκλησιᾶς ὡς πεντακόσα χρόνια ἀργότερα, ἄς βάλουμε νερὸ καὶ σ' αὐτό. Τὰ ἴδια πάθαμε καὶ με τ' Ἅγιο Βῆμα, ποῦ ἤθελαν καὶ καλὰ οἱ Καλογέροι νὰ τὸ πιστέψουμε πῶς κάτι παλιά του θησαυρίσματα ποῦ μᾶς ἔδειχναν, ἄλλο εἶταν ἡ ζώνη τῆς Παναγιᾶς, ἄλλο τὸ κρανίο τ' Ἅγιοι Γρηγόρη, ἄλλο τοῦ Ἅγιου Ἀντρέα τοῦ Κρητικοῦ καὶ καθεξῆς. Μὰ καὶ σταυρὸ μᾶς ἔδειξαν ἀπὸ τὸ λάβαρο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ κάμποσα δῶρα ἀπὸ σημαντικοὺς ἀνθρώπους, π. χ. σταυρὸ χαρισμένο ἀπὸ τὸ Βασιλεῖα τῆς Σερβίας, κ' εἰκόνισμα τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου μαζί με δυσκοπότερο, ὀσμήνα ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Παλαιολόγο. Εἶδαμε καὶ κόνισμα τῆς Παναγιᾶς ἐδῶ συρματόπλεχτο, κ' εἰκόνα τῆς Σταύρωσης, μωσαϊκὸ αὐτὴ με πετράδια μικρὰ μικρὰ ἴσα με καρφοβελῶνας κεφάλι. Ὅλο ἀπὸ Τίμιο Εὐλο, ἄλλο τίποτε στ' Ἀγιορίτικα Μοναστήρια.

Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιᾶ πήγαμε στὴ Βιβλιοθήκη, μέσα σὲ Πύργο βαλμένη, με ζώστη στεγωμένο ποῦ βγαίνει καὶ θαυμάζει τὴν παράμορφη θεά. Λαμπρὸ μέρος γιὰ διάβασμα, σπάνια ὅμως βρίσκεις ἐκεῖ Ἀγιορίτες ἀγκαλὰ — ἓνας τους εἶχε ἀρκετὴ βιβλιοφιλία νὰ φτιάξῃ κατάλογο, ποῦ τὸν ἄρχισε στὰ 1867 καὶ τὸν τελείωσε σ' ἑφτά χρόνια μέσα. Εἶδαμε ἐκεῖ μιὰ Παλαιὰ Διαθήκη τοῦ 11ου αἰῶνα, ἄλλη τοῦ ἔννατου, ἓνα ψαλτήρι ποῦ ἀνήκε στὸν Κωνσταντῖνο τὸ Μονομάχο, καὶ τὸ χάρισε κατόπι τοῦ Μοναστηριοῦ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐτσι λέει ἡ ἐπιγραφή στὸ βιβλίο ἀπάνω.

Ἐχει αὐτὴ ἡ βιβλιοθήκη παραπάνω ἀπὸ 600 χερόγραφα. Μέσα σ' αὐτὰ βρίσκεις ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Χρυσοστόμου, ἓνα παλιὸ ἀντίγραφο τοῦ Φλεβίου Ἰώσηπου, καὶ τὸ περίφημο ἀντίγραφο τῆς Γεωγραφίας τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Στράβωνα με χάρτες. Τοῦ ἐντέκατου αἰῶνα τὸ εἶπαν αὐτό. Μᾶς ἀνάφεραν καὶ πῶς ἓνας Ροῦσσοσ κ' ἓνας Γάλλος τὸ φωτογράφησαν καὶ τὸ δημοσιέψανε. Δίχως ἄλλο ὁ Σεβαστιανῶφ κι ὁ Λαγκλούα.

Ἔστερ' ἀπὸ τῆ Βιβλιοθήκη κατεβήκαμε σὲ χαμηλότερα κατατόπια, στὰ κατώγια δηλαδὴ καὶ στὶς ἀποθήκες. Λὲς καὶ τὰ εἶχανε χτισμένα γιὰ τὴν αἰωνιότητα τὰ κατώγια ἐκεῖνα μὲ τὶς θεόρατες μαρμάρινες σφίδες, μὲ τὶς γιγαντένιες βαρέλλες, κρασί γεμάτες αὐτὲς, ὄχι ὅμως παλιό. Καὶ τί παράξενο, ἀφοῦ 350 Καλογέροι τραβοῦν τὸ καθημερινό τους, ἄφησε πιά τὸ κρασί ποῦ μοιράζουνε στοὺς Ἐρημίτες καὶ στοὺς Ταξιδιώτες.

Κατόπι πήγαμε στὴν Τραπεζαρία. Σταυρωτὴ αἴθουσα μὲ τραπέζι ἀψηλὸ στὴ μιὰν ἄκρη, καὶ μὲ ὡς δώδεκα μισόκυκλα, λιθόχτιστα καὶ μαρμαροσκέπαστα τραπέζια τριγυρισμένα μὲ καθίσματα. Φαγωμένο τὸ μάρμαρο ἐκεῖ ποῦ στέκονται οἱ φλάσκες καὶ τὰ ποτήρια· τόσο πανάρχαια εἶναι τὰ τραπέζια ἐκεῖνα.

Βγήκαμε κατόπι ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Μοναστηριοῦ, κατεβήκαμε καὶ σεριανίσαμε τὸ λιμάνι, μιλήσαμε μὲ τοὺς Καλογέρους βαρκάρηδες, κ' ἔπειτα ξαναγυρίσαμε στὴν κάμαρά μας καὶ συγάσαμε.

Σανὲ σηκωθήκαμε τὸ πρωῖ καὶ πήγαμε κ' εἶδαμε τὸν Ἅγιο Ἡγούμενο καὶ τὸν Ἀρχιμαντρίτη Ἰάκωβο, ξεκινήσαμε μ' Ἀρβανίτη ὁδηγὸ κατὰ τὸ Μοναστήρι τοῦ Παντοκράτορα, τοῦ Σταυρονικητῆ, καὶ κατὰ τ' Ἀρμένικο (Ἰθέρων).

Ἀπὸ τὸ Βατοπέδι ὡς τοῦ Παντοκράτορα εἶναι μόλις 3—4 μίλια στὸ χάρτη, μὰ ὁ βουνήσιος καὶ πανώριος ἐκεῖνος ὁδὸς βάσταζε δυὸ ἀλάκερες ὥρες. Ἄθλιο μέρος τὸ Μοναστήρι τοῦ Παντοκράτορα, μόνο ποῦ ἡ θεὰ ἀπὸ τὸ καταράχι, ἐκεῖνο εἶναι περίφημη πρὸς τὴ θάλασσα. Ἔχει 70 Καλογέρους αὐτὸ τὸ Μοναστήρι. Μᾶς ἐδείξαν κ' ἐδῶ τὴν ἐκκλησιὰ, τοὺς θησαυροὺς τῆς, ἓνα κόκκαλο τοῦ ποδίου τοῦ Χρυσοστόμου, ἄλλο ἓνα τοῦ χεριοῦ τῆς Σαμαρίτισσας, τέλος καὶ τοῦ Ἀποστόλου Ἀντρέα ἓνα κόκκαλο! Μὰ κι ἄλλα λείψανα μᾶς ἔβγαλαν Πατριαρχάδων κι Ἁγίων, καθὼς κ' ἓνα σαρκοφάγο ποῦ εἶχε θαφτῆ ἄλλοτε τὸ σῶμα τοῦ Αὐτοκράτορα Κομνηνοῦ πρὶ νὰ μεταφερθῆ στὴν Κωνσταντινούπολη. Αὐτὸ μᾶς φάνηκε σὰν πιὸ ἀξιοπίστευτο.

Πρέπει νὰ τὸ μολογήσω πῶς μὲ πιώτερη ὄρεξη πῆγα κ' εἶδα τὴ Βιβλιοθήκη μὲ τὰ 300 χερσόγραφα τῆς, καὶ μεταξύ τους ἓνα ψαλτήρι τεχνικὰ ἂν καὶ κάπως βαρβαρικὰ εἰκονισμένο, ἀφοῦ σὲ μιὰ του ζωγραφιὰ ἐπλεπες τέσσερις ἀνθρώπους παλουκωμένους, καὶ τὰ ματωμένα τους χέρια καὶ πόδια σὲ σταυρὸ δεμένα. Τὸ πιὸ περίφημο βιβλίον ὅμως αὐτοῦ τοῦ Μοναστηριοῦ εἶναι μέσα στὴν ἐκκλησιὰ του. Περιέχει αὐτὸ τὸ βιβλίον τὸ Τετραβάγγελο, προσευχὲς καὶ συναξάρια, ὅλα ψιλογραμμένα καὶ μὲ ψιλοδουλεμένες εἰκόνες. Ὁραῖο καὶ τάσημωμένο τοῦ δέσιμο.

Ἄλλα δυὸ μίλια καθάλλα, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θάλασσας πάντα κι ἀνάμεσα σὲ σύνδεντρα καὶ μαγευτικὰ μέρη, κ' ἦρθαμε στὸ Μοναστήρι τοῦ Σταυρονικητῆ, ἀκόμα πιὸ ἀψηλὰ στημένο αὐτὸ, μὲ πύργο πολὺ ὁμορφο, καὶ περιβόλια ὀλοτρόγυρα. Εἶχε ὅμως πάθει ἀπὸ πυρκαϊὰ αὐτὸ τὸ Μοναστήρι, καὶ μόλις ἡ ἐκκλησιὰ σου γλύτωσε. Εἶδαμε ἐκεῖ μέσα εἰκόνισμα, τοῦ ὁγδοῦ αἰῶνα τὸ εἶπαν. Εἶπαν καὶ πῶς τὸ εἶχανε σπασμένο οἱ Εἰκονομάχοι καὶ ριγμένο στὸ πέλαγο, καὶ μόλις αἰῶνες κα-

τόπι τ'όβγαλε ἕνας ψαρᾶς μὲ τὰ δέχτυα του, κ' εἶχε στρεῖδι κολλημένον ἀπάνω στή ζωγραφιά. Δὲ λείπανε βέβαια μὴτ' ἀπὸ δῶ τ'άγια λείψανα κ' εἶναι τώρα καιρὸς του νὰ τὸ σημειώσω πῶς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Βαφτιστῆ τὸ κρανίον τ'ἔχω δομένον τουλάχιστον σὲ τρία μέρη. Ἐνα στὸ Μωχμεθανικὸ ναὸ τῆς Δαμασκὸς (εἶναι ἀλάκερο ἐκεῖ), ἕνα στὴν Ἀμιέν-ση, (ἐκεῖ εἶναι μέρος μονάχα), κ' ἐδῶ πάλι ἕνα του σιαγόνι μὲ τρία δόντια, χαρισμένον ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Ἱερουσαλῆμ.

Ἀπὸ κεῖ τραβήξαμε κατὰ τ' Ἀρμένικο Μοναστήρι. Ἡ τοποθεσία του, δίπλα σὲ κοιλάδα δέντρα γεμάτη, εἶνε στ' ἀλήθεια μαγευτικὴ. Τὸ χτίριον μοιάζει μὲ μικρὴ ὀχυρωμένη τετράγωνη πολιτεία ὄλο κάστρα καὶ πολεμίστρες. Ἐχει ὡς 260 Καλογέροντες τὸ Μοναστήρι αὐτό. Μᾶς ἀποδέχτηκε καὶ μᾶς καλωσόρισε ὁ Καγγελάριος, καὶ μᾶς πῆρε σὲ σάλλα στρωμένη μὲ μιντέρια καὶ μὲ μαξιλάρια. Μᾶς φέρθηκε πολὺ εὐγενικᾶ καὶ μὲ μεγάλη ὄρεξη κάπνιζε τοῦ φίλου μου τὸν καπνόν.

Στὴ Βιβλιοθήκην τοῦ Μοναστηρίου τούτου βρήκαμε 1300 χερσὶ γραφά. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα εἶνε ἕνα Τετραβάγγελο γραμμένον μὲ μεγάλα ψηφιδωτά καὶ μὲ τόνους, πάει νὰ πῆ ὄχι καὶ πολὺ παλαιόν. Ἄλλο ἕνα, γραμμένον τὸ 13ο αἰῶνα, μὲ λαμπρὰ ζωγραφίαι. Ὁ καθαυτὸ θησαυρὸς ὁμοίως τῆς Βιβλιοθήκης εἶναι μεγάλο Γεωργιανὸ Βαγγέλιον μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ τοῦ Μοναστηρίου. Ἔργο κατὰ τὴ γνώμην μου, ἀνώτερον καὶ πιὸ γραμματιζόμενον ἀπ' ὅλα τ'άλλα ἀρίθμητα ἔργα τοῦ μᾶς ἀφῆκαν οἱ Ἁγιορίτες—καὶ πρέπει ἐδῶ νὰ τὸ μολογήσουμε πῶς ἂν καὶ δὲν τοῦ λείπει καιρὸς, ἂν καὶ φυσικὸ νὰ γαπᾶν τὴ μελέτη μίαν ψυχὴν ποῦ ἀφιερώνεται στ' Ἅγιον Ὄρος, οἱ Ἁγιορίτες ὅμως δὲν εἶνε ἀναγκασμένοι μὴτ' νὰ διαβάζουσιν, μὴτε νὰ μελετοῦν, σῶναι νὰ πηγαίνουσιν ταχτικὰ στὰ Ἀκολουθίας. Μὰ μὴτε μὲ φιλανθρωπικὰ ἔργα κὶ ὀργανισμοὺς δὲν πολὺ σκοτίζονται, καθὼς λόγου χάριν νὰ νοιάζονται ἀρρώστους ἢ νὰ διδάσκουν ἀγράμματους καθὼς συνηθίζουν καὶ κάμνουν οἱ Δυτικοί.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές)

A. E.

